

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ НЕУРЯДОВОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Провідною технологією соціально-педагогічної роботи з прийомними сім'ями та дитячими будинками сімейного типу в Україні визнано соціальний супровід або соціальне супроводження, що закріплене не лише на рівні прийняття відповідних нормативних документів, проведення наукових досліджень, а й в практиці здійснення соціально-педагогічної діяльності у сфері сімейних форм виховання.

Аналіз досліджень останнього періоду показав, що увага науковців була зосереджена на визначенні й самого поняття, і мети, завдань, форм і методів роботи в процесі здійснення соціального супроводження. Так, О. Безпалько визначає соціальне супроводження як „захист і забезпечення дотримання прав та інтересів дитини, оптимальних умов її життя та розвитку” [1]. Подаючи основні поняття й категорії соціальної роботи, З. Бондаренко й Т. Лях трактують соціальний супровід як „вид соціальної діяльності, спрямований на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених верств населення з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їхнього соціального статусу; тривалий процес, спрямований на здійснення системи комплексних заходів різними спеціалістами щодо соціальної реабілітації зазначених категорій” [5, с. 35].

Вивчаючи методику створення й соціального супроводу прийомної сім'ї, Г. Бевз тлумачить соціальний супровід прийомних сімей як „вид соціальної роботи, систему комплексних заходів для підтримки сприятливих соціально-економічних та психологічних умов функціонування сім'ї, збереження її здатності до виховання прийомних дітей” [4, с. 32].

Досліджуючи розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, Ж. Петрочко пропонує технологію соціального супроводження прийомної сім'ї, визначаючи її мету, основні форми й методи, базові принципи та надає загальні рекомендації щодо планування процесу соціального супроводження [2, с. 243 – 244]. Дослідниця визначає соціальний супровід як вид соціальної роботи, що ґрунтується на впровадженні комплексного індивідуального підходу до вирішення проблем клієнта/сім'ї та здійснюється через надання різних видів матеріальної й психологічної допомоги, соціальних послуг, консультування, захисту інтересів клієнта/сім'ї в органах державної влади.

Розглядаючи соціальний супровід як „вид соціальної роботи з особою та сім'єю, які опинились у складних життєвих обставинах, наслідки яких вони не можуть подолати самостійно, що передбачає надання комплексної індивідуальної соціальної допомоги” [3, с. 196], І. Пеша робить не тільки вичерпний порівняльний аналіз змісту поняття, а й надає власне тлумачення, визначає його мету й завдання, суб'єкт-об'єктні відношення в процесі соціального супроводження, зосереджує увагу на ролі соціального працівника як менеджера процесу.

Крім того, нормативно-правові документи, які регулюють процес соціального супроводу сімейних форм виховання з боку органів державної влади, а саме центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, під соціальним супроводженням прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу розуміють „роботу, що передбачає здійснення фахівцем (або групою фахівців) центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді заходів, спрямованих на забезпечення належних умов функціонування прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, зокрема надання соціальних послуг” [6]. З огляду на це центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є основними суб'єктами здійснення соціального супроводження, що надає їм право залучати до надання комплексу соціальних послуг спеціалістів різного фаху: правового, соціально-педагогічного, психологічного, медичного, соціально-економічного тощо, які надають організації та заклади різних форм власності.

Запропонований аналіз наукових досліджень, публікацій, нормативних актів та власний досвід соціально-педагогічної роботи дозволяють нам визначити мету нашої статті – подати впровадження технології соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу в діяльності неурядової громадської організації „Благодійний фонд „СОС Дитячі містечка” (на прикладі Луганського обласного відділення).

Підставою для надання послуг із соціального супроводження сімейних форм виховання є двостороння угода між Луганським обласним відділенням Міжнародної благодійної організації „Благодійний фонд „СОС Дитяче містечко” (далі – ЛОВ МБО „БФ „СОС Дитяче містечко”) та міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також двостороння угода про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу/приймної сім'ї між ЛОВ МБО „БФ „СОС Дитяче містечко” та батьками-вихователями дитячого будинку сімейного типу/приймними батьками.

Метою надання послуг із соціального супроводження сімейних форм виховання є комплексна підтримка оптимальних умов функціонування дитячого будинку сімейного типу (далі – ДБСТ) та прийомної сім'ї (дітей-вихованців ДБСТ/приймних дітей та батьків-вихователів/приймних батьків) засобами використання правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних та інформаційних ресурсів громади.

Завданнями до надання послуг із соціального супроводження сімейних форм виховання є такі:

- створення та підтримка позитивного соціально-психологічного клімату в прийомній сім'ї/ДБСТ;
- адаптація прийомної дитини/дитини-вихованця ДБСТ до нових умов життя;
- підтримка контактів прийомної дитини/дитини-вихованця ДБСТ з біологічними родичами;
- підготовка прийомної дитини/дитини-вихованця ДБСТ до виходу з сім'ї та самостійного життя.

Основними етапами впровадження технології соціального супроводження в організації визначено:

- проведення діагностики батьківського потенціалу кандидатів у прийомні батьки/батьки-вихователі ДБСТ;

– визначення первинних потреб дитини, яка підлягає влаштуванню в сімейні форми виховання, сприяння її влаштуванню до такої прийомної сім'ї/ДБСТ, яка могла б максимально такі потреби задовольнити;

– складання комплексної оцінки потреб на кожну дитину, яка проживає в прийомній сім'ї/ДБСТ, зокрема біологічні;

– планування індивідуального розвитку кожної дитини, яка проживає в прийомній сім'ї/ДБСТ, з урахуванням бажання дитини, первинної та комплексної оцінки її потреб, проведення щоквартального моніторингу його реалізації;

– здійснення професійної підтримки прийомних батьків/батьків-вихователів ДБСТ та сімейних помічників.

Ураховуючи особливості взаємодії сторін у процесі соціального супроводження, діяльність впроваджують за такими напрямками: робота з прийомними батьками й батьками-вихователями; робота з прийомними дітьми та дітьми-вихованцями; робота з біологічними батьками або родичами прийомної дитини/дитини вихованця ДБСТ; співпраця з педагогічними колективами навчально-виховних закладів, які відвідують діти; співпраця зі структурними підрозділами місцевих органів влади (служба у справах дітей та центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді).

Робота з прийомними батьками та батьками-вихователями має переважно діагностичний, просвітницький, психолого-педагогічний та практично-діяльнісний характер. Основними формами групової роботи обрано планове навчання й навчання за запитом прийомних батьків та батьків-вихователів, групову інтерв'ю, серед індивідуальних форм роботи з батьками переважають: очне та телефонне консультування, бесіди (зокрема щорічні бесіди професійного розвитку), професійні супервізії. Методи, які використовують під час роботи з батьками, – формування свідомості, організації діяльності, формування позитивного соціального досвіду, стимулювання та мотивації діяльності й поведінки, контролю.

У роботі з прийомними дітьми та дітьми-вихованцями в сімейних формах виховання ми використовували тренінг (за темами, запланованими фахівцями організації та за запитом самих прийомних дітей та дітей-вихованців), консультування (психолог, соціальний педагог, соціальний працівник), ділова гра, відеолекторій, спортивні змагання тощо.

Співпраця з педагогічними колективами дитячих навчальних закладів та загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється засобами проведення засідань круглого столу, консультування з певних проблем розвитку дітей, спільного планування подальших дій щодо планування індивідуального розвитку і прийомної дитини, і дитини-вихованця.

Співпраця зі структурними підрозділами місцевих органів влади в межах надання послуг із соціального супроводження сімейних форм виховання ґрунтується на засадах партнерської взаємодії та передбачає проведення засідань круглого столу за проблемами, пов'язаними з перебігом соціального супроводження прийомних сімей та ДБСТ, семінари й тренінги для фахівців соціальної роботи із сімейно зорієнтованої соціальної роботи із сім'єю.

Результатом упровадження технології соціального супроводження сімейних форм виховання є ефективне функціонування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, які отримують послуги організації, своєчасне виявлення проблем розвитку прийомних дітей/дітей-вихованців та докладання спільних з батьками зусиль щодо їх вирішення, підготовка дітей до виходу із сімейних форм виховання та самостійного життя.

Література

1. **Безпалько О. В.** Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. / О. В. Безпалько – К. : Центр учбової л-ри, 2009. – 208 с.
2. **Прийомна сім'я:** методика створення і соціального супроводу : наук.-метод. посіб. / Г. М. Бевз, В. О. Кузьмінський, О. І. Нескучаєва та ін. – К. : Центр стратегічної підтримки, 2003. – С. 30 – 35.
3. **Соціальна робота в Україні :** навч. посіб. / І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін. – К. : Наук. світ, 2003. – 233 с.
4. **Пєша І. В.** Соціальний супровід як форма комплексної соціальної допомоги / І. В. Пєша // Вісн. ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2013. – № 11 (270), Ч. II. – С. 193 – 199.
5. **Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації :** навч.-метод. комплекс / автор.-упоряд. : О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та ін. / за заг. ред. : І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрочко. – К. : Фенікс, 2007. – 528 с.
6. **Наказ** Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 23.09.2009 р. № 3357 „Про затвердження Порядку здійснення соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу” – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua>> – Загол. з екрану. – Мова укр.

* * *

Тунтуєва С. В. Упровадження технології соціального супроводження сімейних форм виховання в діяльність неурядової громадської організації

У статті зроблено аналіз досліджень останнього часу, у яких розглянуто поняття соціального супроводження, виокремлено його мету, основні завдання та складники. Подано мету, завдання й етапи впровадження технології соціального супроводження в діяльності Луганського обласного відділення Міжнародної благодійної організації „Благодійний фонд „СОС Дитяче містечко”. Визначено основні форми й методи роботи в Організації з прийомними батьками й батьками-вихователями, прийомними дітьми та дітьми-вихованцями, біологічними батьками або родичами прийомної дитини/дитини-вихованця ДБСТ, педагогічними колективами навчально-виховних закладів, які відвідують діти, структурними підрозділами місцевих органів влади (служба у справах дітей та центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді).

Ключові слова: технологія соціального супроводження, сімейні форми виховання, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, прийомні батьки, батьки-вихователі.

Тунтуєва С. В. Внедрение технологии социального сопровождения семейных форм воспитания в деятельности неправительственной общественной организации

В статье проанализированы исследования последнего периода, в которых рассматривается понятие социального сопровождения, выделяются его цель, основные задачи и составляющие. Представлены цели, задачи и этапы внедрения технологии социального сопровождения в деятельности Луганского областного отделения Международной благотворительной организации „Благотворительный фонд „СОС Детская деревня”. Определены основные формы и методы работы в Организации с приемными родителями и

родителями-воспитателями, приемными детьми и детьми-воспитанниками, биологическими родителями или родственниками приемного ребенка / ребенка-воспитанника ДДСТ, педагогическими коллективами учебно-воспитательных заведений, которые посещают дети, структурными подразделениями местных органов власти (служба по делам детей и центр социальных служб для семьи, детей и молодежи).

Ключевые слова: технология социального сопровождения, семейные формы воспитания, приемная семья, детский дом семейного типа, приемные родители, родители-воспитатели.

Tuntueva S. V. The adoption of social support of family forms of upbringing technology into the public non-governmental organizations work

The article analyzes the researches over the last years, which deals with the concept of social support, highlights the goal, the main objectives and components of social support. Was determined that the main subjects of the social support are centers of social services for families, children and young people. It gives them the right to involve professionals of various forms of ownership to the provision of social support services. The article presents the goals, objectives and implementation stages of the technology and social support activities in Luhansk International Development International Charitable Organisation "Charitable Foundation „SOS Children Village". Was determined the basic forms and methods of work of the adoptive parents with foster parents, foster children with adopted children, natural parents or relatives of a foster child / child from family-type children's home, with teaching staff of educational institutions, which are attended by children, with the structural units of local government authorities (Offices of Children's Services and centers of social services for family, children and youth).

The result of the adoption of social support of family forms of upbringing technology into the public non-governmental organizations work is the effective functioning of a family forms of upbringing.

Key words: technology of social support, family forms of upbringing, foster family, family-type children's home, foster parents, adoptive parents.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2014 р.

Прийнято до друку 28.02.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.